

Захарін Сергій Володимирович,
д.е.н., професор, професор Тяньцзиньського університету іноземних мов (КНР),
Лі Інін,
PhD, професор Тяньцзиньського університету іноземних мов (КНР),
Ван Веньцян,
PhD, доцент Тяньцзиньського університету іноземних мов (КНР)

АКТИВІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Незважаючи на те, що між Україною та КНР встановлено відносини стратегічного партнерства, обсяги залучених китайських інвестицій в Україну знижуються, перспективні інноваційні проекти «заморожено». Відтак виникає необхідність у виробленні науково-обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на впровадження новітніх механізмів активізації інвестиційно-інноваційного співробітництва між Україною та КНР. Мета статті – надати науково-обґрунтовані пропозиції з питань активізації українсько-китайського співробітництва у інвестиційно-інноваційній сфері. У процесі дослідження використано методи порівняльного аналізу (для аналізу динаміки обсягів зовнішньої торгівлі товарами і послугами між Україною та КНР, аналізу динаміки надходжень китайських інвестицій в економіку України); використані методи індукції та дедукції при визначенні причинно-наслідкової залежності між внутрішніми та зовнішніми чинниками розвитку економіки України та обсягами українсько-китайського співробітництва. Розглянуто стан та динаміку торгово-економічного співробітництва між Україною та КНР. Виділено перспективні проекти і програми, що можуть бути реалізовані в Україні із залученням китайських інвестицій. Ідентифіковано інтереси обох сторін у інвестиційній та інноваційній сферах. Подано пропозиції щодо активізації українсько-китайського економічного співробітництва. За результатами проведеного дослідження зроблено висновок, що Україна та КНР мають значний потенціал для подальшого розширення інвестиційно-інноваційного співробітництва, оскільки мають взаємні інтереси у цій сфері. З цією метою необхідно активізувати роботу Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР, у тому числі Підкомісії з питань торговельно-економічного співробітництва, Підкомісії з питань науково-технічного співробітництва та Підкомісії з питань співробітництва у космічній галузі. Сформульовано пропозиції щодо проведення Саміту (конференції) з питань інвестиційного та інноваційного співробітництва між Україною та КНР, у тому числі з виставкою перспективних інвестиційних та інноваційних проектів. Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук напрямів розширення співробітництва у науковій та освітній сферах, у тому числі за програмами академічних обмінів.

Ключові слова: економічне співробітництво, іноземні інвестиції, зовнішня торгівля, китайські інвестиції, Україна, Китай.

ВСТУП

Постановка проблеми. Економіка КНР за обсягом виробленої доданої вартості займає перше місце в світі. В Китаї сконцентрований величезний економічний, інвестиційний та науково-технічний потенціал. В той же час китайська сторона зацікавлена розвивати співробітництво з українськими партнерами, зважаючи на значний потенціал багатьох сфер вітчизняної економіки. Незважаючи на те, що з 2011 р. між Україною та КНР встановлено відносини стратегічного партнерства, обсяги залучених китайських інвестицій в Україну знижуються, перспективні інфраструктурні та інноваційні проекти «заморожено». Відтак, виникає необхідність у виробленні науково-обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на впровадження новітніх механізмів активізації інвестиційно-інноваційного співробітництва між Україною та КНР.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над актуальними проблемами українсько-китайського співробітництва у торговельно-економічній, інвестиційній та інноваційних сферах плідно працюють вітчизняні науковці Р. Молдавчук [9], І. ОDOTЮК [9], А. Гончарук [1], С. Кошовий [1],

Є. Ярошенко [7], а також іноземні науковці М. Качмарські [8], Л. Зуокуї [10] та інші. Однак проблеми активізації інвестиційно-інноваційного співробітництва між Україною та КНР мають бути осмислені з новітніх позицій, зважаючи на сучасні виклики глобального розвитку та складну політичну і економічну ситуацію в Україні.

Мета статті (постановка завдання). Мета статті – надати науково-обґрунтовані пропозиції з питань активізації українсько-китайського співробітництва у інвестиційно-інноваційній сфері.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Між Україною і Китайською Народною Республікою (КНР) задекларовані відносини стратегічного партнерства. КНР визнав Україну як суверенну державу 27 грудня 1991 року, а вже через тиждень, 4 січня 1992 року, між двома країнами були встановлені дипломатичні відносини. Китай незмінно підтримує суверенітет і територіальну цілісність України. Україна неухильно залишається відданою політиці «одного Китаю».

За повідомленням Міністерства закордонних справ України, нині договірно-правова база

двосторонніх відносин налічує 295 документів: 177 документів основного списку (угоди і договори) і 118 документів додаткового списку (протоколи міжурядових комісій, підкомісій, контракти про підготовку військовослужбовців та ін.). Сторони підтримують активні міжпарламентські зв'язки.

Торговельно-економічне співробітництво між Україною і КНР регулюється Угодою між Урядом України і Урядом Китайської Народної Республіки про

торговельно-економічне співробітництво (1992 р.), згідно з якою встановлено режим найбільшого сприяння щодо стягнення митних зборів на експортні та імпорتنі товари обох країн, податків та інших внутрішніх зборів.

Стан динаміки зовнішньої торгівлі товарами та послугами між Україною та КНР характеризують дані наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка зовнішньої торгівлі товарами та послугами між Україною та КНР, млрд. дол. США*

Показник	2012	2013	2014	2015	Відносна зміна, % (2015/14)	Перший квартал 2015 р.	Перший квартал 2016 р.	Відносна зміна, %
Експорт	1,858	2,760	2,719	2,439	-10,3	0,698	0,593	-15,0
Імпорт	7,924	7,533	5,456	3,898	-28,6	1,100	1,076	-2,1
Товарообіг	9,782	10,294	8,176	6,339	-22,5	1,798	1,670	-7,1
Сальдо	-6,067	-4,773	-2,737	-1,459	-	-0,402	0,483	-

*Складено за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [6]

Як вбачається з представлених у табл. 1 даних, динаміка зовнішньої торгівлі товарами та послугами між Україною та КНР протягом 2014-2015 рр. має тренд на зниження. У 2015 р. обсяг загального товарообігу порівняно з попереднім роком знизився на 22,5%, у тому числі експорт знизився на 10,3%, а імпорт – на 28,6%. Сальдо між експортом та імпортом є негативним для національного господарства України.

У 2014-2015 рр. основу китайського імпорту становили: механічне обладнання, машини, обладнання та механізми (30,8%), текстиль і текстильні вироби (15,3%), недорогоцінні метали та вироби з них (10,2%), полімерні матеріали, пластмаси та каучук (8,6%), взуття, головні убори, парасольки (6,0%), продукція хімічної промисловості (5,7%).

Основні позиції українського експорту в КНР в 2014-2015 рр. продовжували займати мінеральні

продукти (в основному руди залізни, шлаки та зола, енергетичні матеріали та ін.), частка яких склала 65,9% від загального обсягу експорту в КНР; жири та олії тваринного або рослинного походження (12,9%); продукти рослинного походження, переважно зернові (8,7%), деревина та вироби з неї (7,0%), механічне обладнання, машини, обладнання та механізми (2,0%), недорогоцінні метали та вироби з них (1,1%).

Перспективним стратегічним напрямом економічного співробітництва з КНР є безпосереднє залучення України до реалізації ініціативи Голови КНР з розвитку економічного пояса Шовкового шляху.

Проаналізуємо стан інвестиційного співробітництва суб'єктів господарювання КНР та України. Динаміку надходження китайських інвестицій в економіку України характеризують дані наведені у табл. 2

Таблиця 2

Динаміка надходження китайських інвестицій в економіку України (станом на кінець року), млн. дол. США [3]

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Приріст протягом року	0,9	2,2	3,3	6,9	-1,6	-3,7
Нагромаджений обсяг	13,1	15,3	18,6	25,5	23,9	20,2

Як вбачається з представлених у табл. 2 даних, протягом 2014-2015 рр. обсяг приросту китайських інвестицій, вкладених в економіку України, є від'ємним, тобто інвестори з КНР вилучали вкладені інвестиції та згортали економічну діяльність. У 2013 р. був зафіксовано максимальний позитивний показник залучених з КНР інвестицій, але цей обсяг – лише 6,9 млн. дол. США – є вкрай мізерним з огляду на можливості китайських інвесторів та потенціал української економіки. Співробітництво суб'єктів господарювання у інвестиційній сфері обмежується високою ризиковістю економічних операцій у національному господарстві України.

Китайські інвестори активно вкладають кошти у найбільш привабливі види економічної діяльності в

Україні – сільське господарство, транспорт та пошту, промисловість, торгівлю. В той же час у 2015 р. порівняно з попереднім роком обсяги залучених китайських інвестицій у низці видів економічної діяльності (промисловість, торгівлю, будівництво, туризм та подорожі, операції з нерухомістю) впали, через що знизився показник залучених з КНР інвестицій.

В Україні відкриті представництва китайських виробників телекомунікаційного обладнання Huawei, ZTE, Xinwei. У КНР працюють представництва українських підприємств – ГК «Укрспецекспорт», ВАТ «Мотор-Січ», ВАТ «ФЕД», «Креатив Груп», «Корум Груп».

Виділимо перспективні інфраструктурні

проекти, що можуть бути реалізовані за рахунок китайських інвестицій та (або) експортних кредитів з боку КНР:

1) виконання контракту з реалізації національного проекту «Повітряний експрес – організація залізничного пасажирського сполучення м. Київ – міжнародний аеропорт «Бориспіль» і будівництво інших інфраструктурних об'єктів Київського регіону» (вартість проекту – 372 млн. доларів США);

2) реалізація спільних проектів в рамках підписаного Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством аграрної політики та продовольства України та Експортно-імпортним банком КНР про співробітництво в галузі сільського господарства на суму \$ 3 млрд. США;

3) реалізація спільних проектів у сфері енергетики відповідно до Кредитної угоди між НАК «Нафтогаз України» і Банком розвитку Китаю на суму 3,6 млрд. дол. США (зокрема, будівництво установки газифікації вугілля на Одеський припортовий завод, модернізація низки українських ТЕЦ, будівництво газового інтерконнектора між Україною і Польщею, модернізація Шебелинського ГПЗ ВАТ «Укргазвидобування»).

4) здійснення пілотного проекту будівництва соціального житла з іпотечним кредитуванням в Києві вартістю 1 млрд. дол. США в рамках Меморандуму про взаєморозуміння щодо співробітництва з питань будівництва доступного житла в Україні між Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства та Китайською державною компанією CITIC Construction Co., Ltd.

Сторони підтримують та розвивають співробітництво в інноваційній та науково-технічній сферах. В рамках міжурядового співробітництва функціонують Підкомісія з питань науково-технічного співробітництва, Підкомісія з питань співробітництва в космічній галузі та Підкомісія з питань співробітництва в галузі освіти.

Пріоритетними напрямками співпраці у сфері інноваційної та науково-технічної діяльності визначені: енергоефективність, авіабудування, суднобудування, раціональне природокористування, розвиток аерокосмічних, інформаційних і комунікаційних технологій, а також підготовка та стажування аспірантів і молодих вчених.

Триває виконання третьої п'ятирічної програми співпраці в космічній галузі (на 2011-2015 рр.), розробляється четверта програма (на 2016-2020 рр.).

Аналіз результатів економічних виставок та ярмарків, а також наукових публікацій, дозволяє зробити висновок, що китайські партнери зацікавлені у реалізації низки економічних ініціатив в інвестиційній та інноваційних сферах:

1) розробка «дорожньої карти» з реалізації китайської ініціативи зі створення «Економічного поясу Великого Шовкового шляху»;

2) збільшення обсягів закупівель високотехнологічної продукції, а також розвиток високих технологій;

3) залучення китайських партнерів до спільної реалізації проектів у сфері розробки та

впровадження нанотехнологій;

4) прискорення виконання ДК «Укрспецекспорт» високотехнологічного контракту, укладеного у 2008 р.

В той же час українська сторона також має низку інтересів, а саме:

1) широкомасштабне залучення китайських прямих інвестицій для реалізації інвестиційних та інноваційних проектів на території України;

2) створення спільних підприємств та виробничих кластерів з випуску високотехнологічної продукції у аерокосмічній сфері, енергомашинобудуванні, автомобілебудуванні, подальша реалізація проектів у космічній сфері;

3) створення на території КНР українсько-китайського інноваційного центру або технопарку;

4) проведення презентацій економічного, інвестиційного та інноваційного потенціалу регіонів України в КНР;

5) отримання безоплатної допомоги від Уряду КНР на реалізацію соціальних проектів шляхом закупівлі та поставки в Україну інноваційного медичного та аварійно-рятувального обладнання.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Інтенсифікація та диверсифікація інвестиційного та інноваційного співробітництва між Україною та КНР є перспективною. Україна та КНР мають значний потенціал для подальшого розширення інвестиційно-інноваційного співробітництва, оскільки мають взаємні інтереси у цій сфері.

Необхідно активізувати роботу Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР, у тому числі Підкомісії з питань торговельно-економічного співробітництва, Підкомісії з питань науково-технічного співробітництва та Підкомісії з питань співробітництва у космічній галузі.

Доцільно створити механізм моніторингу інвестиційного та інноваційного співробітництва України та КНР, у тому числі з можливістю оперативного вирішення проблем китайських інвесторів в Україні. Такий механізм на рівні експертів може бути створений в стислі терміни в рамках роботи Підкомісії з питань торговельно-економічного співробітництва.

Слід ухвалити управлінське рішення про створення у КНР української торгово-економічної місії, яка має інформувати потенційних китайських інвесторів про можливості економічної та інвестиційної взаємодії з українськими партнерами, а також надавати інформаційну, консультативну та правову допомогу українському бізнесу, що провадить господарську діяльність на території КНР.

Органи влади України (в першу чергу МЗС та Мінекономрозвитку) мають вивчити та запропонувати конкретні прагматичні рішення, спрямовані на приєднання української сторони до ініційованого КНР проекту «Один пояс. Один шлях», що дозволить розширити традиційні сфери взаємодії, забезпечити більшу взаємну відкритість ринків для товарів, послуг і технологій.

Китайські інвестори, що і не дивно, активніше вкладають кошти у високорентабельні галузі. Причому інтерес до співробітництва проявляється навіть в умовах високого ризику. Відтак, корисним буде проведення Саміту (конференції) з питань інвестиційного та інноваційного співробітництва між Україною та КНР, у тому числі з виставкою перспективних інвестиційних та інноваційних проєктів. Такий захід доцільно проводити у два раунди

(по одному раунду у кожній із країн). У випадку успіху згаданий Саміт слід проводити щорічно.

Корисним буде подальше розширення співробітництва у науковій та освітній сферах, у тому числі за програмами академічних обмінів. В бюджеті України необхідно передбачити видатки для фінансування реалізації цих ініціатив. Саме це і визначає перспективи подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончарук А. Шовковий шлях: від концепції до практичних кроків (формат взаємодії 16+1) / А. Гончарук, С. Кошовий // Стратегічна панорама. – 2016. – № 1. – С. 26-35.
2. Зовнішньоекономічна діяльність [Електронний ресурс] / Держстат України, 2016. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс] / Держстат України, 2016. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Проект «Один пояс – один шлях»: можливості для України / В. Поворозник, В. Перебийніс. – К.: МЦПД, 2015. – 31 с.
5. Статистичний щорічник України за 2014 р. / за ред. І. М. Жук. – К.: Держстат України. – К., 2015. – 585 с.
6. Щодо співробітництва України з Китаєм [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2016. – Доступний з: www.me.gov.ua.
7. Ярошенко Є. Місце України в глобальних стратегіях Китаю / Є. Ярошенко. – К.: МЦПД, 2015. – 44 с.
8. Kaszmarski M. The New Silk Road: a versatile instrument in China's policy / M. Kaszmarski. – OSW Centre for Eastern Studies, 2015. – Number 161. – 89 p.
9. Moldavchuk R. The strategic partnership of China and Ukraine / R. Moldavchuk, I. Odotiuk // Modern science. – 2016. – № 2. – С. 77-82.
10. Zuokui L. Central and Eastern Europe in Building the Silk Road Economic Belt / L. Zuokui. – Working Paper Series on European Studies Institute of European Studies Chinese Academy of Social Sciences. – 2014. – Vol. 8. – No. 3. – 130 p.

Захарин Сергей Владимирович, Инин Ли, Ван Вэньцзянь

АКТИВИЗАЦИЯ УКРАИНСКИЙ-КИТАЙСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Несмотря на то, что между Украиной и КНР установлены отношения стратегического партнерства, объемы привлеченных китайских инвестиций в Украину снижаются, перспективные инновационные проекты «заморожены». Поэтому возникает необходимость в выработке научно-обоснованных рекомендаций, направленных на внедрение новейших механизмов активизации инвестиционно-инновационного сотрудничества между Украиной и КНР. Цель статьи – сформулировать научно-обоснованные предложения по активизации украинско-китайского сотрудничества в инвестиционно-инновационной сфере. В процессе исследования использованы методы сравнительного анализа (для анализа динамики объемов внешней торговли товарами и услугами между Украиной и КНР, анализа динамики поступлений китайских инвестиций в экономику Украины) использованы методы индукции и дедукции при определении причинно-следственной зависимости между внутренними и внешними факторами развития экономики Украины и объемами украинско-китайского сотрудничества. Рассмотрено состояние и динамику торгово-экономического сотрудничества между Украиной и КНР. Выделены перспективные проекты и программы, которые могут быть реализованы в Украине с привлечением китайских инвестиций. Идентифицировано интересы обеих сторон в инвестиционной и инновационной сферах. Представлены предложения по активизации украинско-китайского экономического сотрудничества. По результатам проведенного исследования сделан вывод, что Украина и КНР имеют значительный потенциал для дальнейшего расширения инвестиционно-инновационного сотрудничества, поскольку имеют взаимные интересы в этой сфере. С этой целью необходимо активизировать работу Комиссии по сотрудничеству между Правительством Украины и Правительством КНР, в том числе Подкомиссии по вопросам торгово-экономического сотрудничества, Подкомиссии по вопросам научно-технического сотрудничества и Подкомиссии по вопросам сотрудничества в космической отрасли. Сформулированы предложения по проведению Саммита (конференции) по вопросам инвестиционного и инновационного сотрудничества между Украиной и КНР, в том числе с выставкой перспективных инвестиционных и инновационных проектов. Дальнейшие исследования будут направлены на поиск направлений расширения сотрудничества в научной и образовательной сферах, в том числе по программам академических обменов

Ключевые слова: инвестиционное сотрудничество, инновационное сотрудничество, китайские инвестиции, Украина, Китай.

Zaharin Sergey V., Li Yining, Van Ventsyan

INCREASEING OF UKRAINIAN-CHINESE ECONOMIC COOPERATION

Despite the fact that Ukraine and China established strategic partnership, the volume of Chinese investment in Ukraine is falling, promising innovative projects are «frozen». Therefore there is a need to develop evidence-based recommendations to the introduction of new investment activation mechanisms and innovation cooperation between Ukraine and China. The purpose of the article is to formulate proposals to strengthen Ukrainian-Chinese cooperation in the sphere of investment and innovation. The methods of comparative analysis (analysis of the dynamics of foreign trade in goods and services between Ukraine and China, analysis of the income dynamics of Chinese investment in Ukraine), the methods of induction and deduction in determining the causal relationship between the internal and external factors in the development of Ukrainian economy and the volume of Ukrainian-Chinese cooperation have been used. The state and the dynamics of trade and economic cooperation between Ukraine and China have been considered. Long-term projects and programs which can be implemented in Ukraine with the involvement of Chinese investments have been allocated. Interests of both parties in the investment and innovation have been identified. Proposals to strengthen Ukrainian-Chinese economic cooperation have been presented. According to the results of the study it has been concluded that the Ukraine and China have significant potential for further expansion of investment and innovation cooperation, since they have common interests in this area. For this purpose it is necessary to intensify the work of the Commission on Cooperation between the Government of Ukraine and the Government of the Peoples Republic of China, including the Sub-Commission on trade and economic cooperation, the Sub-Commission on Scientific and Technical Cooperation and the Sub-Commission on cooperation in space industry. Proposals for the Summit (conference) on the investment and innovation cooperation between Ukraine and China, including the exhibition of promising investment and innovation projects have been formulated. Further studies will be aimed at finding areas for enhanced cooperation in scientific and educational spheres, including the program of academic exchanges

Keywords: economic cooperation, foreign investment, foreign trade, Chinese investment, Ukraine, China.

Одержано 15.09.2016 р.